T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#YEREL KALKINMA HAMLESİ

ÇUKUROVA KALKINMA AJANSI

Yumurtalık

İlçe Gelişim Raporu

2025

İçindekiler

1. GİRİŞ 1

1.1. Raporun Amacı ve Kapsamı 1

1.2. İlçenin Kısa Tanıtımı (Tarihçe, Coğrafi Durum, Demografik Yapı) 2

2. MEVCUT DURUM, SORUN VE İHTİYAÇLAR 5

2.1. Tema 1: Tarım, Balıkçılık ve Hayvancılık 5

2.2. Tema 2: Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yapı 8

2.3. Tema 3: Turizm 11

2.4. Tema 4: Altyapı ve Ulaşım 17

2.5. Tema 5: Çevre, Kıyı Ekosistemi ve Enerji 20

3. PROJE VE FAALİYET FİKİRLERİ 22

3.1. Tema 1: Tarım, Balıkçılık ve Hayvancılık 22

3.2. Tema 2: Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yapı 22

3.3. Tema 3: Turizm 23

3.4. Tema 4: Altyapı ve Ulaşım 24

3.5. Tema 5: Çevre, Kıyı Ekosistemi ve Enerji 25

4. SONUÇ VE ÖNERİLER 26

4.1. Genel Değerlendirme 26

4.2. Stratejik Gelişme Eksenleri 27

4.3. Stratejik Projeler 27

4.4. Sorun–Proje Eşleştirme Matrisi 28

4.5. İzleme ve Sonraki Adımlar 29

Şekiller Listesi

Şekil 1: Yumurtalık İlçe İvmelendirme Çalıştayı (15 Aralık 2025) 2
Şekil 2: Yumurtalık Haritası 3
Şekil 3: Yumurtalık'ta Öne Çıkan Tarım ve Su Ürünleri 6
Şekil 4: Yumurtalık Limanı ve Ayas Kalesi 12
Şekil 5: Thalassa (Eros) Mozaiği 12
Şekil 6: Yumurtalık Lagünleri'nde Kuş Popülasyonu 13
Şekil 7: Haylazlı Bölgesi Kitesurf Alanı 14

Tablolar Listesi

Tablo 1: Yumurtalık İlçesine İlişkin Temel Göstergeler 3
Tablo 2: Yumurtalık'ta Tarım ve Su Ürünleri Göstergeleri 5
Tablo 3: Yumurtalık'ta Eğitim Göstergeleri 9

1. GİRİŞ

1.1. Raporun Amacı ve Kapsamı

Yumurtalık ilçesinin ekonomik ve sosyal kalkınma sürecine katkı sağlamak ve ilçenin sahip olduğu potansiyelin ortaya çıkarılmasına yönelik bir yol haritası oluşturmak amacıyla, Çukurova Kalkınma Ajansı öncülüğünde ilçe gelişim planı çalışması yürütülmüştür. Bu çerçevede, Yumurtalık İlçe İvmelendirme Çalıştayı 15 Aralık 2025 Pazartesi günü gerçekleştirilmiştir. Çalıştay kapsamında, ilçenin sosyal kalkınma, tarım, turizm ve altyapı başta olmak üzere temel gelişim alanlarında karşılaşılan sorunların tespit edilmesi ve bu alanlara yönelik uygulanabilir proje önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

İlçe gelişim planının genel amacı; ilçenin genel dinamikleri üzerinden yola çıkılarak, il ve ilçe düzeyinde ilgili kamu, sivil toplum ve özel sektör kesimlerini bir araya getirmek suretiyle ilçenin gelişiminin önündeki sorunların tespit edilmesi ve projelendirilerek çözüme kavuşturulabilecek alanların tespit edilmesidir. Bu bağlamda Yumurtalık İvmelendirme Çalıştayı 15 Aralık 2025 tarihinde, Yumurtalık'ta 13 farklı kurum/kuruluşu temsilen 31 kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir.

Yumurtalık ilçesinin güçlü ve zayıf olduğu alanlar dikkate alınarak çalıştay kapsamında 4 farklı tema belirlenmiş ve katılımcıların bu 4 farklı tema altında gruplanarak sorun alanlarını detaylıca tartışmalarına imkân sağlanmıştır. Çalıştayın yuvarlak masa toplantıları mantığı ile gruplara bölünerek gerçekleştirilmesi birbirinden çok farklı uzmanlık ve iştigal alanlarına sahip katılımcıların belirli bir konuya odaklanabilmelerini, yüzeysel yorumlardan ziyade derinlemesine tartışmalara girebilmelerini sağlamıştır.

Bu rapor, ilçe gelişim raporları için benimsenen ortak yapı esas alınarak düzenlenmiş olup; çalıştayda ve kurum görüşmelerinde ortaya konulan tespitler, ilçenin ekonomik ve sosyal yapısı dikkate alınarak (i) Tarım, Balıkçılık ve Hayvancılık, (ii) Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yapı, (iii) Turizm, (iv) Altyapı ve Ulaşım ile (v) Çevre, Kıyı Ekosistemi ve Enerji olmak üzere beş tema altında yeniden gruplandırılmıştır. Aynı tema adları ve numaraları, raporun hem "Mevcut Durum, Sorun ve İhtiyaçlar" hem de "Proje ve Faaliyet Fikirleri" bölümlerinde birebir kullanılmıştır. Her temadaki sorun ve ihtiyaç alanları kodlanmış, Bölüm 3'teki proje ve faaliyet önerileri ile Bölüm 4'teki eşleştirme tablosunda aynı kodlara atıf yapılmıştır. Kod önekleri şöyledir: **B** – Tarım, Balıkçılık ve Hayvancılık, **S** – Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yapı, **T** – Turizm, **A** – Altyapı ve Ulaşım, **Ç** – Çevre, Kıyı Ekosistemi ve Enerji. Proje kodları "P-" önekiyle aynı harfleri kullanmaktadır (ör. P-B1).

Şekil 1: Yumurtalık İlçe İvmelendirme Çalıştayı

1.2. İlçenin Kısa Tanıtımı (Tarihçe, Coğrafi Durum, Demografik Yapı)

Tarihçe

Yumurtalık, tarih boyunca Akdeniz'in doğu kıyısındaki önemli liman yerleşimlerinden biri olmuştur. Antik dönemde Aegeae adıyla bilinen yerleşim, 11. yüzyıldan itibaren "Ayas" adıyla bir piskoposluk merkezi ve önemli bir ticaret limanı niteliği kazanmış; bu çerçevede biri karada diğeri limandaki adada olmak üzere iki kale inşa edilmiştir. Kentin Orta Çağ'daki ticari önemi, Marco Polo'nun 1269 yılında Ayas'a ayak bastığı bilgisiyle de anılmaktadır. Osmanlı döneminde kıyı savunma sistemi güçlendirilmiş, 1536 yılında Kanuni Sultan Süleyman döneminde Süleymaniye (Süleyman) Kulesi inşa edilmiştir. İlçe merkezi büyük ölçüde arkeolojik sit alanı niteliği taşımakta olup, Roma dönemine ait Yamaç Evler'de mozaik tabanlar bulunmaktadır. Cumhuriyet döneminde önceden Ceyhan'a bağlı bir nahiye olan Yumurtalık, 1 Nisan 1959 tarihinde ilçe yapılarak Adana'ya bağlanmıştır.

Coğrafi Durum

Adana şehir merkezine yaklaşık 80 km, Mersin şehir merkezine ise karayoluyla yaklaşık 156 km uzaklıkta yer alan Yumurtalık; güney ve doğusunda İskenderun Körfezi, kuzeyinde Ceyhan, kuzeybatısında Adana İli ve batısında Karataş ile çevrili durumdadır. İlçenin yüz ölçümü 501 km², denizden yüksekliği (rakım) ise yaklaşık 20 m'dir.

Yumurtalık, Adana'nın güneyinde ve Akdeniz kıyısında yer alan; kıyı şeridi, deltalar ve lagün/sulak alan sistemleri ile öne çıkan bir ilçedir. İklim özellikleri sıcak yazlar ve ılıman kışlarla karakterize olup Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün Yumurtalık istasyonu için yayımladığı iklim sınıflandırmaları da bu genel profili desteklemektedir. Coğrafi yapısı ve doğal varlıkları itibarıyla ilçede tarım, balıkçılık/su ürünleri ve doğa-kıyı turizmi önemli geçim ve gelişim alanları arasında sayılmaktadır; ayrıca Yumurtalık'ta Adana Yumurtalık Serbest Bölgesi (TAYSEB) 1990'dan bu yana faaliyet göstermektedir.

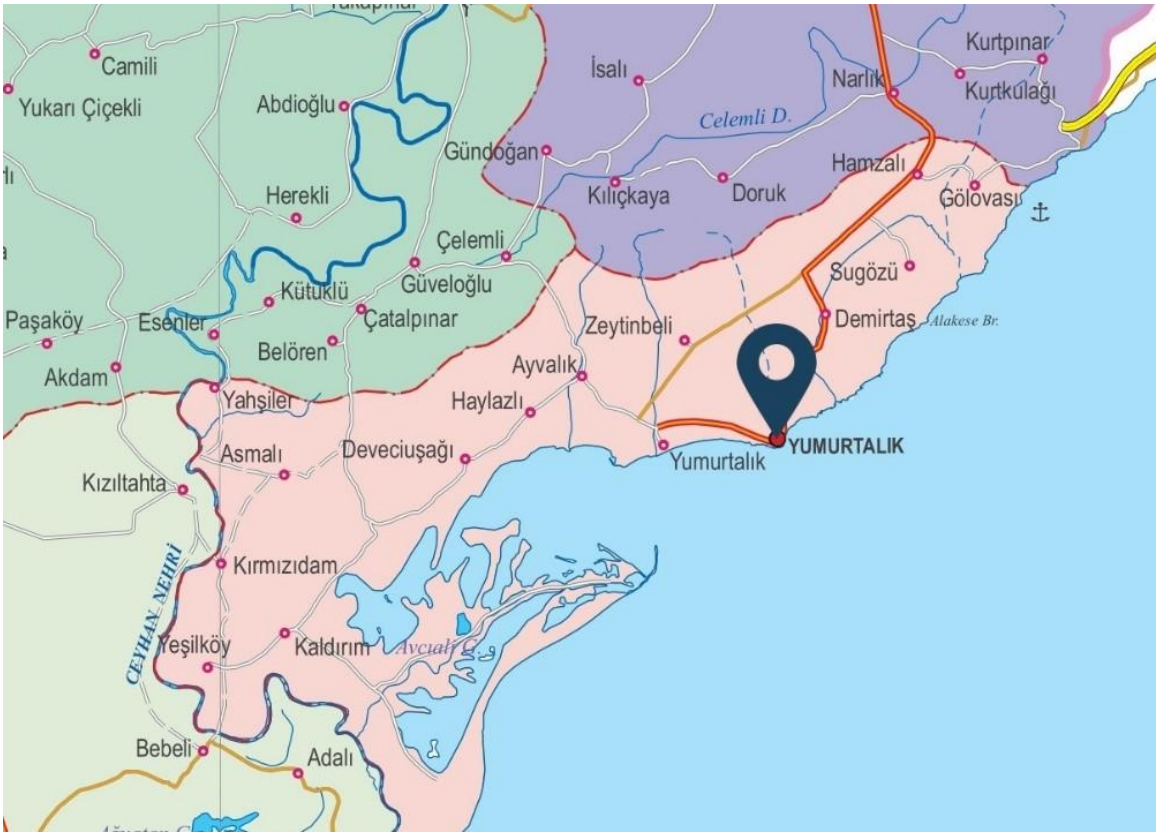

Şekil 2: Yumurtalık Haritası

Demografik Yapı

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Yumurtalık ilçesinin 2024 yılı nüfusu 17.970 kişidir; 2025 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre ise ilçe nüfusu 17.806 kişiye gerilemiştir. Adana'daki diğer ilçelere kıyasla düşük bir nüfusa sahip olan ilçe, belirgin bir yazlık yerleşim karakteri göstermektedir. Yaz mevsiminde yazlıkçı nüfusun da eklenmesiyle ilçe nüfusu 70.000 kişiye kadar ulaşabilmektedir. Yaklaşık dört katına çıkan bu mevsimsel nüfus hareketliliği, başta içme-kullanma suyu olmak üzere ilçenin altyapı sistemleri üzerinde dönemsel olarak ciddi bir baskı oluşturmaktadır.

Gösterge	Değer
Nüfus (2024)	17.970 kişi
Yaz dönemi tahmini nüfus	~70.000 kişi
Yüzölçümü	501 km²
Rakım	~20 m
Adana şehir merkezine uzaklık	~80 km
Mersin şehir merkezine uzaklık	~156 km
İlçe SEGE sırası (2022, Türkiye)	589 / 973
İlçe SEGE gelişmişlik kademesi	4. kademe
İlçe SEGE sırası (Adana)	9 / 15

Tablo 1: Yumurtalık İlçesine İlişkin Temel Göstergeler

Sosyo Ekonomik Durum

2024 yılı itibariyle 17.970 kişilik nüfusa sahip olan ilçe, potansiyelinin altında bir gelişmişlik düzeyine sahiptir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 2022 yılında yayınlanan İlçe SEGE çalışmasına göre Yumurtalık, -0,448 endeks skoruyla 973 ilçe arasında 589'uncu sırada ve 4'üncü gelişmişlik

kademesindeki ilçeler arasında yer almakta olup; Adana'nın toplam 15 ilçesinde ise 9'uncu sırada yer almaktadır.

İlçenin ekonomik yapısı; tarımsal üretim, su ürünleri ve balıkçılık ile kıyı ve doğa turizmine dayanmaktadır. Bunun yanında Adana Yumurtalık Serbest Bölgesi (TAYSEB) 1990 yılından bu yana ilçede faaliyet göstermekte olup, bölgede sanayi yatırımlarının varlığı ve artması beklenen yatırım hacmi, ilçe için önemli bir istihdam ve katma değer potansiyeli sunmaktadır. Buna karşın ilçede yoğun bir istihdam sorunu yaşandığı; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı yardımları içinde 20-40 yaş grubunun ağırlığının yüksek olmasının bunun bir göstergesi olarak değerlendirildiği ifade edilmiştir. Bu tablo, ilçenin sahip olduğu doğal ve kültürel varlıklara rağmen potansiyelinin altında bir gelişmişlik düzeyinde kaldığına işaret etmektedir.

2. MEVCUT DURUM, SORUN VE İHTİYAÇLAR

2.1. Tema 1: Tarım, Balıkçılık ve Hayvancılık

Bitkisel Üretim

Tarımsal üretim ve hayvancılık Yumurtalık'ın önemli gelir kaynaklarından birisidir. Toplam tarım alanı 278.432 dekar olarak kaydedilmiştir. Toplam alanın yarısından fazlasında 184.449 dekar (%66'sında) mısır ve buğday gibi tahıl grubu yetiştirilmektedir. Bölgedeki hassas kıyı ekosistemi ve kumul bölgelerin fazla olması, tarıma elverişli arazileri sınırlı düzeyde tutmaktadır.

Ancak mevcut tarım alanlarında çeşitli ürünler yetiştirilmektedir. Öne çıkan ürünlere bakıldığında ilçenin özellikle narenciye ve mısırda önemli bir üretim merkezi olduğu görülmektedir. TÜİK verilerine göre sebzede özellikle karpuz üretimi açık ara farkla önde olup toplam sebze üretiminin %47'sini karşılamaktadır. Meyvede ise mandalina ve narenciye (limon) grubu ön plana çıkmaktadır.

Hayvancılık ve Su Ürünleri

Yumurtalık'ta küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. İlçede yaklaşık 32.000 hayvan bulunmaktadır. İlçenin ayrıca denize kıyısının olması nedeniyle balıkçılık ve su ürünleri sektörü de gelişmiştir. Mevcutta 3 firmaya ait 2.250 ton kapasiteli kafeslerde yetiştiricilik yapılmaktadır. Yelkoma ve Çamlık dalyanlarında, dalyan balıkçılığı yapılmaktadır. Çamlık Dalyanı 1.300 ha alanı, Yelkoma Dalyanı 640 ha alanı kapsamaktadır. İlçenin denize kıyısı olması, ılıman iklimi ve tarım alanlarının verimli olması nedeniyle ilçe, tarım ve balıkçılık için yüksek potansiyel barındırmaktadır.

Gösterge	Değer
Toplam tarım alanı	278.432 dekar
Tahıl (mısır, buğday vb.) ekiliş alanı	184.449 dekar (%66)
Sebzede karpuzun payı	%47
Büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı	~32.000 baş
Kafeste yetiştiricilik kapasitesi	2.250 ton (3 firma)
Çamlık Dalyanı	1.300 ha
Yelkoma Dalyanı	640 ha

Tablo 2: Yumurtalık'ta Tarım ve Su Ürünleri Göstergeleri

Şekil 3: Yumurtalık'ta Öne Çıkan Tarım ve Su Ürünleri

Sorun ve İhtiyaç Alanları

Bitkisel üretim, balıkçılık ve hayvancılık teması altında kurulan çalıştay masasında görüşülen ana konular; soğuk zincir ihtiyacı, sulama ve altyapının geliştirilmesi, tarımda katma değerli üretimin henüz gelişmemesi ve deniz ekosistemindeki baskılar gibi sorunlardır. Bu başlıklar bağlamında ortaya çıkan ihtiyaç ve sorun alanları aşağıda özetlenmektedir:

(B-1) Balıkçılıkta Kurumsallaşma ve Limanın Altyapı Yetersizliği

İlçedeki balıkçılık sektöründe yüksek düzeyde gelişme potansiyeli bulunmakta, ancak faaliyetlerin ağırlıklı olarak amatör düzeyde yürütüldüğü ifade edilmektedir. Bununla birlikte limanın atıl durumda olduğu belirtilmiştir. Bu durum; denizden toplanan ürünün karaya çıkarılması, depolanması, pazara erişimi ve lojistik süreçlerini sınırlayan önemli bir altyapı zafiyetidir. Bu tablo, sektörün katma değer üretmesini ve planlı biçimde büyümesini zorlaştırdığı ifade edilmiştir.

(B-2) Gıda Ürünleri İçin Soğuk Zincir ve Depolama Eksikliği

Bölgenin iklimsel özellikleri nedeniyle üretilen ve yetiştirilen gıda ürünleri için soğuk hava deposu ihtiyacı bulunduğu belirtilmiştir. Soğuk zincirin yetersizliği, ürünlerin hasadı sonrası kayıpları artırabilir ve ürünün tazeliğinin ve kalitesinin tüketiciye ulaşıncaya kadar korunmasını güçleştirebilir. Bu durumun hem üretici gelirini hem de tedarik sürekliliğini olumsuz etkileyebilecek bir sorun olduğu belirtilmiştir.

(B-3) Tarımsal Sulamada Altyapı ve Adil Dağıtım Sorunu

Tarımsal arazilerde su basıncının yetersiz kalması nedeniyle sulamanın tüm tarım arazilerinde adil yapılamadığı belirtilmektedir. Suya erişimde yaşanan düzensizlik, verimlilik kayıplarına ve üreticiler arasında eşitsizliğe yol açabilir. Bu durum, tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından kritik bir altyapı sorunu olarak ele alınmalıdır.

(B-4) Tarımsal Üretimin Katma Değer Açısından Zayıf Kalması

Tarımsal üretimde ilçenin iklimiyle uygun daha katma değeri yüksek ürünler yerine sık ekilen ve bilinen ürünlerin (ör. ayçiçeği, buğday) ağırlığının yüksek olması, yüksek katma değerli ürünler için varolan potansiyelin kullanılmadığını göstermektedir. Bölgenin iklimsel elverişliliğine rağmen tarımsal ürün deseni dönüşümünün sınırlı kalması, ekonomik gelir artışı ve çeşitlendirme potansiyelini kısıtlayabilir. Bu nedenle tarımsal üretim deseninin; katma değeri yüksek ürünler öncelikli olmak üzere stratejik biçimde yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

(B-5) Yerel Pazarda Belirli Niş Ürün ve Hizmet Boşlukları

İlçede vegan ve glütensiz ürünler satan bir işletmeye ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Bu tespit, değişen tüketici tercihlerine ve yeni pazar segmentlerine yönelik yerel arzın yetersiz kaldığını göstermektedir. Niş ürün kanallarının eksikliği, hem yerel halk hem de ziyaretçiler açısından hizmet çeşitliliğini sınırlayabilir.

Değerlendirme

Çalıştayda "Bitkisel Üretim, Balıkçılık ve Hayvancılık" başlığı altında ele alınan bu tema kapsamında Yumurtalık'ın tarımsal üretim yapısı, su ürünleri faaliyetleri ve hayvancılık potansiyeli; iklimsel avantajlar, altyapı koşulları ve pazar gereksinimleri çerçevesinde değerlendirilmiş, tespit edilen sorun alanlarına yönelik çözüm yönelimleri paydaş görüşleri doğrultusunda ele alınmıştır. Yapılan değerlendirmelerde, ilçenin iklimsel özellikleri sayesinde tarımsal üretim için elverişli bir yapıya sahip olduğu; özellikle bölgede don olayının görülmemesi nedeniyle tropikal meyve yetiştiriciliği açısından önemli bir fırsat bulunduğu ifade edilmiştir. Ancak bu fırsatın üretim desenine yeterince yansımadığı; klasik ürünlerin (ör. ayçiçeği, buğday) ağırlığının azaltılarak daha yüksek katma değerli ürünlere planlı biçimde geçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu çerçevede, tropikal meyvelere geçişin tek başına ürün

değişimi olarak değil; fidan/çeşit seçimi, üretici eğitimi, hasat sonrası süreçler ve pazar bağlantılarıyla birlikte bilinçli şekilde ele alınması gereken yapısal bir dönüşüm olduğu vurgulanmıştır.

Tarımsal üretimde öne çıkan temel sorunlardan birisi; sulama altyapısındaki su basıncı yetersizliği nedeniyle tarımsal sulamanın adil biçimde gerçekleştirilemediği belirtilmiştir. Bu durumun verimlilik kaybına ve üreticiler arasında eşitsizlik algısına neden olabileceği; dolayısıyla sulama sisteminin hat yenileme, basınç artırımı, bölgesel dengeleme ve ölçümleme ve izleme gibi teknik geliştirmelerinin öncelikli bir ihtiyaç alanı olduğu değerlendirilmiştir. Üretimin sürekliliği ve ürün kalitesinin korunması açısından bir diğer kritik eksiklik olarak, iklim koşulları ve ürün çeşitliliği nedeniyle soğuk hava deposu ve soğuk zincir ihtiyacının bulunduğu ifade edilmiştir. Soğuk zincir yetersizliğinin, hasat sonrası kayıpları artırabileceği ve ürünlerin pazara erişiminde kalite ve raf ömrü açısından risk oluşturabileceği belirtilmiş; kooperatif veya özel sektör modelleriyle depolama altyapısının geliştirilmesi önerilmiştir.

Su ürünleri ve balıkçılık alanında, sektörün gelişime açık olduğu; ancak faaliyetlerin büyük ölçüde amatör düzeyde yürütüldüğü ve liman ve barınak işlevselliği, ürün işleme-depolama, pazarlama bazı altyapı unsurlarının yetersiz kalabildiği ifade edilmiştir. Ekosistem açısından bakıldığında; trol balıkçılığının deniz ekosistemine zarar verdiği gerekçesiyle sınırlandırılması veya sonlandırılması gerektiği; ayrıca balık çiftliklerinin sayısının kontrol altında tutulmasının sucul yaşam üzerindeki olası olumsuz etkileri azaltmak açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Paydaşlar tarafından, atıl durumdaki moloz ve araba atıklarıyla yapılabilecek yapay resif uygulamalarının ekosistem açısından faydalı olabileceği görüşü de dile getirilmiş; ancak bu tür uygulamaların çevresel riskler nedeniyle standartlara uygun malzeme seçimi, izin süreçleri ile bilimsel ve teknik değerlendirme çerçevesinde ele alınmasının gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

Hayvancılık başlığında, kanatlı hayvan üretiminin desteklenmesi ve bu kapsamda projeler geliştirilmesi gerektiği belirtilirken; süt ürünleri alanında mandıra ve kooperatif kurulması önerisi öne çıkmıştır. Bu önerinin, ilçede yapılan yerel üretimin işlenerek katma değere dönüştürülmesi, tedarik zincirinin güçlendirilmesi ve ilçedeki kırsal bölgelerdeki gelirlerin artırılması açısından önemli bir fırsat sunduğu değerlendirilmiştir.

Son olarak, ilçede değişen tüketici eğilimlerine yönelik vegan ve glütensiz ürünler gibi niş ürünlerin yerel pazarda daha görünür hale getirilmesinin, hem yerel girişimciliği destekleyebileceği hem de turizm hareketliliğiyle ilişkilendirilebileceği ifade edilmiştir. Genel olarak çözüm yönelimleri; sulama altyapısının iyileştirilmesi, soğuk zincir yatırımlarının geliştirilmesi, ürün deseni dönüşümünün (tropikal meyve, sera ile örtü altı ve topraksız tarım) planlı biçimde desteklenmesi, sürdürülebilir balıkçılık yönetimi ve kooperatif ile işleme altyapılarının güçlendirilmesi şeklinde önceliklendirilmiştir.

2.2. Tema 2: Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yapı

Eğitim Altyapısı

İlçedeki resmi ve özel eğitim kurumlarına bakıldığında; 23 adet eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu eğitim kurumlarındaki toplam öğrenci sayısı 2.671, toplam derslik sayısı 166, toplam öğretmen sayısı 158'dir. İlçede derslik başına ortalama yaklaşık 16, öğretmen başına ise yaklaşık 17 öğrenci düşmektedir. İlçede rehberlik araştırma merkezi, öğretmen evi, BİLSEM ve MESEM bulunmamaktadır.

Gösterge	Değer
Eğitim kurumu sayısı (resmî ve özel)	23
Toplam öğrenci sayısı	2.671
Toplam derslik sayısı	166
Toplam öğretmen sayısı	158
Derslik başına ortalama öğrenci	~16
İlçede bulunmayan kurumlar	RAM, Öğretmenevi, BİLSEM, MESEM

Tablo 3: Yumurtalık'ta Eğitim Göstergeleri

Sağlık Hizmetleri ve Sosyal Donatılar

İlçede entegre devlet hastanesi bulunmamaktadır. Acil ve ciddi vakalarda yerel halk, yaklaşık 30 km uzaklıktaki Ceyhan Devlet Hastanesi'ne gitmektedir. İlçede 1 adet toplum sağlığı merkezi, 4 adet aile sağlığı merkezi, 1 adet ilçe halk kütüphanesi ve 5 adet kuran kursu bulunmaktadır. Bir adet özel erkek öğrenci yurdu bulunmaktadır.

Sorun ve İhtiyaç Alanları

Yumurtalık ivmelendirme çalıştayında ilçe paydaşlarının sosyal sorun ve ihtiyaçları ile ilgili değerlendirmelerine aşağıda yer verilmiştir:

(S-1) Kütüphane ve kültürel altyapının yetersizliği

İlçedeki kütüphane imkânlarının yok denecek kadar az olduğu değerlendirilmektedir. Bu durum özellikle öğrenciler ve gençler için sürdürülebilir çalışma alanlarına ve bilgi kaynaklarına erişimini sınırlamaktadır. Bu duruma bağlı olarak kültür-sanat faaliyetleri ile öğrenme ortamının zayıf olması, gençlerin sosyal gelişimini ve kaliteli zaman geçirme olanaklarını azaltmaktadır.

(S-2) Eğitim imkân ve altyapısındaki eksikler

İlçede eğitim imkânlarının zayıf olduğu belirtilmiştir. Okul gibi mevcut donatı yapıları ile mevcut eğitim programlarının ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Okul sayısı ve türü ile derslik kapasitesi bakımından yetersizlikler; eğitime erişimi, eğitim kalitesini ve eğitimde çeşitlilik sorunlarını artırabilir. Bu durum, ilçenin uzun vadeli beşerî sermaye gelişimini ve bölgesel eleman ihtiyacı karşılamasını olumsuz etkileyebilir.

(S-3) Sağlık Hizmetlerine Erişim ve Kapasite Sorunu

İlçede tam teşekküllü bir devlet hastanesinin bulunmaması önemli bir hizmet açığıdır. İlçede yaşayan yerel halka verilen sağlık hizmetleri büyük ölçüde Ceyhan Devlet Hastanesi ek poliklinikleri üzerinden yürütülmektedir. Acil durumlarda veya ileri düzey vakalarda vatandaşların ilçe merkezine yaklaşık 30 km uzaklıktaki Ceyhan Devlet Hastanesine sevk edilmesi gerekmektedir. Bu durum, özellikle acil müdahale gerektiren durumlarda erişim süresi ve hizmet sürekliliği açısından risk oluşturmaktadır.

(S-4) Eğitim ve Sosyal Altyapı Eksikleri

Öğrencilerin konaklayabileceği bir yurdun bulunmaması, eğitim olanaklarına erişimi ve ilçenin öğrenciler için cazibesi açısından dezavantaj oluşturmaktadır. Bunun yanısıra okullara ulaşımın problemli olduğu ve çocukların hâlen taşımalı eğitimle okullara ulaştırıldığı belirtilmiştir. Bu durum, eğitimde fırsat eşitliği ve günlük yaşam güvenliği açısından iyileştirme ihtiyacını göstermektedir.

(S-5) Yerelde işsizlik ve istihdam yetersizliği

İlçede yoğun bir istihdam problemi yaşandığı açık biçimde ifade edilmiştir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı yardımlarında 20–40 yaş grubunun ağırlığının yüksek olması bunun bir göstergesi olarak belirtilmiştir. Bu gösterge, aynı zamanda çalışma çağındaki nüfusun işsizlik riski ve gelir yetersizliği ile ilişkili olabileceğine işaret etmektedir. Bu tablo, ekonomik faaliyet çeşitliliğinin sınırlı olması ve nitelikli istihdam alanlarının yetersizliğiyle birlikte değerlendirilmelidir.

(S-6) Mesleki eğitim ve zanaat kurslarının yetersizliği

İlçede sanayide ara eleman veya başka pozisyonlarda istihdam edilmek üzere meslek ve zanaat kurslarının ya da bu amaçla yapılandırılmış bir okulun bulunmadığı belirtilmiştir. Mesleki eğitim imkânlarının zayıflığı, özellikle bölgesel işgücü arzı ile sanayinin talep ettiği niteliklerin eşleşmesini zorlaştırmakta ve işverenin nitelikli eleman ihtiyacını bölgeden karşılayamamasına neden olmaktadır.

(S-7) Halk Eğitim Merkezi kapasite ve kalite sorunları

Halk Eğitim Merkezlerinin; program çeşitliliği ve niteliği ile personel anlamında ilçenin ihtiyacını karşılamada yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Ayrıca mevcut personelin nitelik açısından güçlendirilmesinin yanında personel ihtiyacı bulunduğu da belirtilmiştir. Bu durum, yaşam boyu öğrenme ve mesleki beceri kazandırma mekanizmalarının ilçede yeterince etkili olmadığını göstermektedir.

(S-8) Gençlere yönelik sosyal tesis eksikliği

İlçede gençlere yönelik spor sahası, kapalı spor salonu, sinema, tiyatro gibi sosyal tesislerin bulunmaması nedeniyle sosyal yaşamın kısıtlı olduğu belirtilmiştir. Sosyal altyapı eksikliği, gençlerin sosyalleşme, beceri geliştirme, sportif ve kültürel etkinliklere katılım imkânlarını azaltmaktadır. Bu durum, genç nüfusun ilçeye bağlılığını ve topluma katılımını zayıflatabilecek bir risk alanıdır.

(S-9) Kapalı Spor Salonu İhtiyacı

İlçede kapalı spor salonu ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Sosyal ve sportif alanların yetersiz olması, özellikle genç nüfusun sosyal gelişimi ve sağlıklı yaşam olanakları üzerinde sınırlayıcı olmaktadır. Bunun yanında dört mevsim kullanılabilir spor altyapısının bulunması, ilçenin sosyal yaşam kalitesini yükseltecek önemli bir unsurdur.

(S-10) Kadın ve diğer kırılgan gruplarda istihdamın düşük olması

Kadın istihdamının düşük olduğu ve özellikle ev hanımlarına yönelik projelere ihtiyaç bulunduğu belirtilmiştir. Kadınların işgücü piyasasına katılımının sınırlı olması, hane gelirini ve yerel ekonomik dinamizmi azaltan önemli bir faktördür. Bu durum, sosyal politika ve yerel kalkınma yaklaşımlarıyla birlikte ele alınması gereken yapısal bir soruna işaret etmektedir.

Değerlendirme

Çalıştayda "Sosyal Altyapı, Eğitim ve İstihdam Durumu ile İhtiyaçlar" başlığı altında ele alınan bu tema kapsamında ilçenin sosyal yaşam kalitesini belirleyen temel bileşenler (eğitim altyapısı ve erişilebilirliği, yaşam boyu öğrenme mekanizmaları, gençlere ve kadınlara yönelik sosyal alanlar, istihdam kapasitesi ve beşerî sermaye gelişimi) paydaş görüşleri doğrultusunda analiz edilmiş; tespit edilen sorun alanlarına yönelik çözüm yönelimleri değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde, ilçede kütüphane imkânlarının yetersiz olduğu; gençlerin düzenli çalışma, sosyalleşme ve spora yönlendirilme ihtiyaçlarını karşılayacak çok amaçlı kültür/gençlik merkezi gibi yapıların bulunmamasının önemli bir

sosyal altyapı açığı oluşturduğu ifade edilmiştir. Buna ek olarak eğitim imkânlarının zayıf olduğu, yeni okul ihtiyacı ve okullar için yer tahsisi gerekliliklerinin bulunduğu; öğretmenlerin ve eğitim personelinin hizmet koşullarını destekleyecek öğretmenevi gibi mekânsal çözümlerin ilçeye kazandırılmasının önemli olduğu vurgulanmıştır.

İstihdam boyutu incelendiğinde; ilçede yoğun bir istihdam sorunu yaşandığı; özellikle çalışma çağındaki nüfusta (20–40 yaş) sosyal yardıma bağımlılığın yüksek olduğuna dair gözlemlerin, işsizlik ve gelir yetersizliği ile ilişkili olabileceği değerlendirilmiştir. İlçede planlanan veya bölgede varlığı artması beklenen yatırımların insan kaynağı ihtiyacını karşılaması açısından bakıldığında, ilçenin mesleki eğitim ve beceri geliştirme kanallarının yetersiz kaldığı; sanayide istihdam edilecek işgücünü yetiştirmeye dönük zanaat kursları, mesleki kurslar ve meslek lisesi türü yapıların eksikliği nedeniyle arz-talep uyumsuzluğu oluşabileceği belirtilmiştir. Bu çerçevede, özellikle kıyı yerleşimi ve ekonomik yapı dikkate alınarak denizcilik meslek lisesi kurulmasının gündeme alınması; ilgili süreçlerin Millî Eğitim Bakanlığı ile koordinasyon içinde başlatılması önerilmiştir. Ayrıca ilçedeki Halk Eğitim Merkezi kapasitesinin, hem personel sayısı hem de kurs çeşitliliği ve niteliği bakımından güçlendirilmesi gerektiği; bu kapsamda kurumun eğitici yetkinliğini artırmaya yönelik eğitimler ve program tasarım desteği için ajansın teknik destek mekanizmalarından yararlanılabileceği ifade edilmiştir.

Kadın ve gençlik odaklı sosyal politika başlıklarında, kadın istihdamının düşük olduğu ve özellikle ev hanımlarına yönelik gelir getirici proje ve eğitim programlarına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda kadın kooperatifçiliğinin geliştirilmesi, yerel markalaşma, üretim–pazarlama kapasitesinin artırılması ve kadınların işgücüne katılımını destekleyecek proje tasarımlarının oluşturulması öncelikli müdahale alanı olarak değerlendirilmiştir. Gençler açısından ise spor sahası, sinema, tiyatro gibi sosyal tesis eksikliği vurgulanmış; sosyal altyapı eksikliğinin; gençlerin ilçede kalmak yerine başka yerlere göç etmesine ve toplum ile işgücüne katılımını zayıflatabileceği değerlendirilmiştir. Çözüm olarak; çok amaçlı kültür ve gençlik merkezinin hayata geçirilmesi, eğitim altyapısının (okul ve öğretmenevi gibi) güçlendirilmesi, Halk Eğitim Merkezinin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi, mesleki eğitim hatlarının (ilçeye özgü kilim dokuma gibi veya başka zanaat kursları, meslek lisesi, denizcilik odaklı programlar gibi) yatırım ihtiyaçlarıyla eşleştirilmesi ve kadın kooperatifçiliği ile kadın istihdamını artıracak uygulamaların yaygınlaştırılması öncelikli başlıklar olarak belirlenmiştir. Bu yaklaşımın, Yumurtalık'ta sosyal uyumu güçlendirerek beşerî sermaye gelişimini desteklemesi ve yerel istihdamın artmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

2.3. Tema 3: Turizm

Turizm Potansiyeline Genel Bakış

Yumurtalık; turizm anlamında gerek Akdeniz kıyısındaki konumu ve deniz turizmine elverişli plajları gerekse tarihî Ayas (Aegeae) liman kentinden kalan kültürel mirası ile önemli bir potansiyele sahiptir. İlçe merkezi büyük ölçüde arkeolojik sit alanıdır. İlçede önemli mozaikler bulunmaktadır. Özellikle Antik Kentin güney sahilinde Yamaç Evler olarak isimlendirilen Roma Dönemine ait villalarda mozaik tabanlar bulunmaktadır. Yaz aylarında ilçenin nüfusu; sahil turizmi, günübirlik ziyaretler ve yazlık konut kullanımı ile belirgin biçimde artmaktadır.

Şekil 4: Yumurtalık Limanı ve Ayas Kalesi

Thalassa (Eros) Mozaiği

Şekil 5: Thalassa (Eros) Mozaiği

Başlıca Turistik Değerler

Yumurtalık'ta turistik açıdan dikkat çeken ziyaret noktalarının başında; Ayas Kalesi, Süleyman Kule/Süleymaniye Kulesi ve Marko Polo İskelesi'nden oluşan Ayas Antik Kenti, Ayas limanındaki Kız Kalesi, Ramsar Alanı ve Tabiatı Koruma Alanı statüsündeki Yumurtalık Lagünleri ile mavi bayraklı

Yumurtalık Merkez Plajı gibi plajlar gelmektedir. Bölge, Halep çamı (Pinus halepensis) gibi bitki türlerini barındırmaktadır. Deveciuşağı Mahallesi'ndeki Meşe Ağacı ile Yalancı Hurma Ağacı, anıt ağaç statüsündedir.

Şekil 6: Yumurtalık Lagünleri'nde Kuş Popülasyonu

Doğa ve Deniz Temelli Turizm

Bunun dışında Yumurtalık; sahip olduğu sulak alan ekosistemleri ve kuş çeşitliliği ile doğa temelli ziyaretlere imkân sunarken, yaz döneminde düzenlenen kültür-turizm etkinlikleriyle de ilçedeki turizm hareketini desteklemektedir. Doğa turizmi olarak; kuş gözlemciliği, doğa yürüyüşü, kıyı ve lagün peyzajı odaklı fotoğrafçılık ile kampçılık ve karavan gibi potansiyel turizm türleri öne çıkmaktadır. Deniz ve deneyim odaklı etkinliklerde ise; yüzme, uygun koşullarda deniz kanosu ve kürek sörfü gibi su sporları ile sportif olta balıkçılığı gibi faaliyetler örnek olarak değerlendirilebilir. Haylazlı Bölgesi Kitesurf alanında önemli bir potansiyel taşımaktadır. Sezonun uzun olması ve denizin sığ yapısı nedeniyle özellikle kitesurf sporuna yeni başlayanlar için ideal bir alandır.

Şekil 7: Haylazlı Bölgesi Kitesurf Alanı

Kültürel Miras Değerleri

Ayas Kalesi

Yumurtalık ilçe merkezinde yer alan Ayas Kalesi, Orta Çağ'dan günümüze ulaşan ve tarihsel olarak liman güvenliğiyle ilişkilendirilen savunma yapılarındandır. Ayas yerleşiminin 11. yüzyıldan itibaren "Ayas" adıyla bir piskoposluk merkezi ve önemli bir ticaret limanı niteliği kazandığı, bu çerçevede biri karada diğeri limandaki adada olmak üzere iki kale inşa edildiği belirtilmektedir. Kale, bölgenin deniz ticareti ve kıyı savunması açısından taşıdığı stratejik rolün somut bir izini sunar. Sıkça yıkılıp yeniden yapılmasından dolayı devşirme yapı olduğu görülmektedir.

Süleymaniye Kulesi

Süleymaniye (Süleyman) Kulesi, Yumurtalık'ta kıyı savunma sisteminin önemli bir unsuru olarak öne çıkan tarihî bir gözetleme yapısıdır. Üzerindeki kitabeye dayanarak 1536 yılında Kanuni Sultan Süleyman döneminde inşa edildiği ve dönemsel adının "Silahlı Ayas Kalesi" olarak geçtiği belirtilmektedir. Kule, liman ve kıyı hattının gözetlenmesi amacıyla konumlandırılmış olup günümüzde restore edilmiş bir kültürel miras unsuru olarak ziyaret edilmektedir. Yapının alt kısımlarında falezler üzerinde tarihî kaya mezarlarının varlığından da söz edilmektedir.

Markopolo İskelesi (Yumurtalık Limanı)

Yumurtalık kıyı bandında yer alan Markopolo İskelesi, ilçenin tarihsel liman kimliğini temsil eden simgesel yapılardan biridir. İlçe resmî kaynaklarında, Marco Polo'nun 1269 yılında Ayas'a ilk gelişinde ayak bastığı iskele olduğu; yakın tarihe kadar da tahıl ticareti açısından işlek bir liman işlevi gördüğü ifade edilmektedir. Günümüzde iskele, Yumurtalık'ın "tarihî ticaret kapısı" anlatısını güçlendiren bir odak nokta olarak ele alınmakta; sahil yürüyüş rotaları ve ilçe merkezindeki ziyaret akışında dikkat çeken bir durak niteliği taşımaktadır.

Yumurtalık Lagünü

Yumurtalık Lagünü/Lagünleri, Ceyhan Nehri'nin denize döküldüğü alan ile Yumurtalık Körfezi arasında yer alan, tatlı–tuzlu su bataklıkları, sazlıklar, kumullar ve ıslak çayırlar gibi farklı habitatlardan oluşan kompleks bir sulak alan sistemidir. İlçe resmî anlatımlarında bu sistemin yaklaşık 16.980 hektarlık bir alanı kapsadığı ve yüksek biyolojik çeşitlilik barındırdığı belirtilmektedir. Alan 2005 yılında "Ramsar Alanı" olarak tescillenmiş olup aynı zamanda Tabiatı Koruma Alanı statüsündedir. Yumurtalık Körfezi'nin, nesli tehlike altında olan yeşil deniz kaplumbağasının (Chelonia mydas) Akdeniz'deki bilinen tek kışlama alanı olduğu belirtilmektedir. Bölge genelinde en fazla sayılan türler: Sakar meke (Fulica atra), Çamurcun (Anas crecca) ve Flamingo'dur (Phoenicopterus roseus).

Plajlar

Yumurtalık, ilçe merkezine çok yakın konumdaki halk plajlarıyla Adana'nın denize açılan başlıca rekreasyon alanlarından biridir. Yumurtalık Merkez Plajı ilçedeki en büyük plaj olup Mavi Bayraklıdır. Plaj yaklaşık 1 km uzunluk ve 50 m genişlikte olup; halk plajı niteliği taşımakta ve şehir merkezinde konumlanmıştır. Bunun yanında plajın kum zemini, erişilebilirlik olanakları ve temel fiziksel özellikleri, plajın günübirlik kullanımın yanı sıra yaz sezonunda yoğun ziyaretçi hareketliliğini destekleyen bir kıyı deneyimi sunmaktadır.

Narlık Kaplıcası

Narlık Kaplıcası, Yumurtalık'a erişim aksı üzerinde yer alan termal ve şifalı su kaynakları içinde anılan ve komşu ilçe Ceyhan'da bulunan bir noktadır. "Tahtalı (Narlık) Köyü Kükürtlü Kaynağı" olarak belirtilen bu kaplıcadaki kaynak için, Narlık Köyü'nün batısında yer aldığı ve su sıcaklığının 20°C olduğu bilgisi verilmektedir. Bu tür kaynaklar, özellikle günübirlik termal kullanım ve dinlenme amaçlı ziyaretlerde bölgesel çekicilik oluşturabilmektedir. Sağlık bakımından ise tıbbi değerlendirme gerektiren konularda resmî sağlık otoritelerinin yönlendirmeleri esas alınmalıdır.

Çalıştayda paydaşlar tarafından, ilçenin sağlık turizmi açısından güçlü bir potansiyel taşıdığı; kaplıcaların sedef ve romatizma gibi rahatsızlıklara iyi gelebileceğinin ifade edildiği belirtilmiştir. Bu tür değerlendirmelerin turizm ürünü hâline getirilmesinde, sağlık etkilerine ilişkin iddiaların resmî sağlık otoritelerinin yönlendirmeleri esas alınarak ele alınması gerekmektedir.

Sorun ve İhtiyaç Alanları

Turizm ve lagünler ile ilgili karşılaşılan sorunlar aşağıdaki gibi listelenebilir:

(T-1) Deniz Turizmi Potansiyelin Tam Değerlendirilememesi

İlçede deniz turizminin geçmişteki değerini ve hareketliliğini kaybettiği, ancak buna rağmen ilçenin önemli bir potansiyel taşıdığı ifade edilmektedir. Bu durum, ürün çeşitliliği, hizmet kalitesi, erişilebilirlik ve tanıtım gibi alanlarda yapısal eksiklikler olabileceğine işaret etmektedir. Potansiyelin etkin kullanılamaması, turizm gelirlerinin ve yerel istihdamın sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

(T-2) Konaklama ve Tesis Yetersizliği

İlçede başta konaklama olmak üzere turizm ve hizmet sektörünü destekleyecek tesislerin sayısı ve donanımı yetersizdir. Bu durum, özellikle yaz sezonunda artan turizm talebinin karşılanmasında ve ilçenin ekonomik - turistik potansiyelinin değerlendirilmesinde yetersizlik yaratmaktadır. Bunlara ek

olarak, ilçeye yapılabilecek turistik tesis yatırımlarının sürdürülebilir olmasını ve ziyaretçi memnuniyetini de olumsuz etkilemektedir.

(T-3) Turizm Tanıtımındaki Yetersizlikler

Yumurtalık'ın tanıtımı için daha fazla kaynak ayrılması ve daha sistematik, organize bir çabanın eksik olduğu belirtilmiştir. Tanıtım eksikliği, ilçenin doğal ve kültürel değerlerinin hedef kitlelere yeterince ulaşmamasına ve marka algısının zayıf kalmasına yol açabilir. Bu durum, turizm talebini ve yatırım iştahını azaltan temel etkenlerden biridir.

(T-4) Turizm, Tarım ve Sanayi İçin Yetişmiş İşgücü Eksikliği

İlçede turizm, sanayi ve tarım sektörlerinde nitelikli ve yetişmiş eleman ihtiyacı bulunduğu belirtilmiştir. İnsan kaynağı eksikliği, hizmet kalitesini düşürebilir, işletmelerin verimliliğini sınırlayabilir ve yeni yatırımların sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyebilir. Özellikle turizmde müşteri deneyimini belirleyen dil, iletişim ve servis becerileri gibi alanlarda kapasite açığının kritik ve acil müdahale gerektirdiği görülmektedir.

(T-5) Yerel Halkın Turizm Kapasitesinin Yetersizliği

Bölge halkının turizmden daha fazla pay alabilmesi için yabancı dil ve hizmet becerilerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. İlçedeki yerel halkın yabancı dil ve temel turizm hizmetleri kapasitesinin düşük olmasının; ziyaretçilerle sağlıklı iletişimi ve hizmet standardının yükselmesini zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Bu durum, yerel halkın turizme katılımını ve gelir dağılımını olumsuz etkileyebilir.

(T-6) Somut Olmayan Kültürel Mirasın Unutulma Riski

İlçede yerel bir değer olarak dokuma halısının ve diğer yöresel ürünlerin var olduğu ancak zamanla unutulmaya yüz tuttuğu belirtilmiştir. Bölgeye özgü zanaatların kaybolması, yerel kimliğin ve turizmde özgün ürün ve hikâye üretme kapasitesinin zayıflamasına yol açmaktadır. Benzer şekilde yerel el sanatları bileşenlerinin sürdürülebilir bir üretim, markalaşma ve pazarlama sistemine sahip olmaması, ekonomik katkıyı sınırlamaktadır.

(T-7) Turizm Ürün Çeşitliliğinin Sistematik Paketlere Dönüşmemesi

Deniz turizmi, sualtı arkeolojisi, mağaralar ve sağlık turizmi gibi farklı temaların bir arada bulunmasına rağmen bu değerlerin bütüncül bir turizm ürününe dönüştürülmesi ihtiyacı görülmektedir. Özellikle sualtı arkeolojisine ilişkin ifade edilen rivayetler, bilimsel kanıt ve envanter çalışmaları olmadan pazarlanabilir ürün geliştirme açısından belirsizlik taşımaktadır. Bu nedenle içerik doğrulama, rota tasarımı ve deneyim geliştirme süreçleri ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır.

Değerlendirme

Çalıştayda "Turizm Potansiyeli ve Turizmde Gelişim Alanları" başlığı altında ele alınan bu tema kapsamında Yumurtalık'ın deniz turizmi, kültürel miras, sağlık turizmi ve markalaşmaya değer yerel zanaatlar gibi bileşenler üzerinden öne çıkan değerleri değerlendirilmiş; turizmin gelişimini sınırlayan temel sorunlar ile bu sorunlara yönelik çözüm yönelimleri paydaş görüşleri çerçevesinde ele alınmıştır. Yapılan değerlendirmelerde, ilçede deniz turizminin eski canlılığını kaybettiği ancak kıyı konumu ve erişilebilirliği sayesinde başta Yumurtalık Halk Plajı gibi örneklerle yüksek bir potansiyel taşıdığı vurgulanmıştır. Buna karşın; ihtiyaç duyulan turistik tesislerin niteliği ve hizmet çeşitliliğinin sınırlı

olması nedeniyle ilçenin marka algısını güçlendirecek tanıtım faaliyetleri yetersiz kalmakta, dış talebi ve yatırım iştahını azaltmakta olduğu ifade edilmiştir.

Turizm altyapısı ve ürün geliştirme başlıklarında; balıkçı barınağı gibi denizle ilişkili altyapı yatırımlarının eksikliği, kıyı deneyimini çeşitlendirecek hizmetlerin (tekne turları, küçük ölçekli marinaya dönük düzenlemeler, güvenli tekne bağlama alanları vb.) gelişimini sınırlayan bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca Yumurtalık'ın daha geniş bir destinasyon ağına entegre edebilecek ve sahilden Adana'ya uzanan bir "turizm yolu/rota" ihtiyacı dile getirilmiş; erişim, yönlendirme ve rota üzerindeki durak noktalarının planlanmasıyla ziyaretçi akışının artırılabileceği belirtilmiştir. Kültürel açıdan bakıldığında; Süleyman Kule çevresi ve altındaki mağaralar gibi alanların turizm potansiyeli yüksek görülmekle birlikte bu alanların güvenli ziyaret, çevre düzenlemesi ve yönlendirme gibi bileşenler açısından daha bütüncül şekilde ele alınması gerektiği ifade edilmiştir.

Turizmde beşerî sermaye ve yerel katılımın sağlanması açısından bakıldığında; ilçede turizm, tarım ve sanayi için yetişmiş eleman ihtiyacının bulunduğu belirtilmiştir. Özellikle turizmde hizmet kalitesini belirleyen yabancı dil, iletişim ve servis becerileri açısından kapasite açığı olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, bilhassa yerel halkın turizmden daha fazla pay alabilmesi için yabancı dil eğitimine ve turizm hizmetleri odaklı beceri geliştirmeye yönelik okul, halk eğitim merkezi ve benzeri yapıların eklenmesi ve güçlendirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. İlçede konaklama kapasitesinin artırılması için aile pansiyonculuğunun geliştirilmesi önemli bir araç olarak görülmüş; bu modelin hijyen, hizmet standardı, dijital rezervasyon ve pazarlama süreçleriyle desteklenmesi halinde yerel gelir artışına doğrudan katkı sağlayabileceği ifade edilmiştir.

Turizm ürün çeşitlendirme başlıklarında; ilçenin yalnızca deniz turizmiyle sınırlı kalmadığı, sağlık turizmi açısından komşu ilçe Ceyhan'da bulunan kaplıca kaynaklarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca sualtı arkeolojisi temasına ilişkin rivayetlerin, turizm ürünü geliştirme sürecinde envanter ve bilimsel doğrulama çalışmalarıyla desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yerel zanaatlar açısından bakıldığında; cam ürünleri, el yapımı sabun ve mum gibi ürünlerin turistik ürün ve deneyime dönüştürülebileceği; ayrıca dokuma halı gibi unutulmaya yüz tutan yerel değerlerin canlandırılmasının ilçenin özgün kimliğini güçlendireceği ifade edilmiştir. Bu kapsamda izlenmesi gereken yöntemlerin; tanıtım ve markalaşma stratejisi oluşturulması, denizle ilişkili altyapı yatırımlarının (balıkçı barınağı ve kıyı düzenlemeleri) değerlendirilmesi, aile pansiyonculuğu ve yerel zanaatların üretim–pazarlama zincirine bağlanması, nitelikli işgücü için yabancı dil ve turizm hizmet eğitimlerinin yaygınlaştırılması, turizmde kalitenin artırılması ve standartlaşmanın sağlanması, son olarak da tematik ürünlerin (deniz–sağlık–kültür–zanaat) bütüncül rotalara dönüştürülmesi şeklinde önceliklendirilmiştir. Bu yaklaşımın, Yumurtalık'ın turizmde görünürlüğünü artırması ve turizm gelirlerini yerel ekonomiye daha güçlü biçimde yansıtması beklenmektedir.

2.4. Tema 4: Altyapı ve Ulaşım

Adana'daki diğer ilçelere kıyasla düşük bir nüfusa sahip olan Yumurtalık ilçesi, yazlık özelliği göstermektedir. 2024 itibariyla 17.970 kişi olan ilçe nüfusu, yaz mevsiminde yazlıkçı nüfusun da eklenmesiyle 70.000'lere ulaşabilmektedir. Bu durum, içme suyunun yetersiz kalması gibi bazı altyapı sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Yumurtalık ivmelendirme çalıştayında ilçe paydaşlarının altyapı sorun ve ihtiyaçları ile ilgili değerlendirmelerine aşağıda yer verilmiştir:

Sorun ve İhtiyaç Alanları

(A-1) İlçede İç ve Dış Ulaşımın Yetersizliği

Yumurtalık ilçesinin; çevre il ve ilçelerle bağlantısı zayıf olup, ilçe dışına erişim olanakları sınırlıdır. İlçe içinde ise toplu taşıma hizmetleri oldukça yetersiz kalmakta, imkânı olanlar şahsi araçları ile ulaşımı sağlamaktadır. Bu yetersizlik, günlük yaşamı zorlaştırmakta ve hizmetlere erişimi azaltmaktadır. Ayrıca toplu taşıma güzergâhlarında yol kalitesi ve kapasite sorunlarının bulunması ulaşım güvenliğini ve sürekliliğini olumsuz etkilemektedir.

(A-2) Yetersiz Yol Bağlantıları

İlçedeki mevcut yol bağlantılarının yetersizliği, ilçede yapılan ya da planlanan yatırımların ilçe ile entegrasyonunu zayıflatmaktadır. Bu durum; yapılan ve yapılacak yatırımların yerel istihdam, tedarik zinciri ve hizmet kullanımı üzerinden ilçeye sağlayacağı katma değeri azaltmaktadır. Sonuç olarak Yumurtalık, stratejik anlamda avantajlı bir konumda bulunmasına rağmen bölgesel gelişme ağlarına yeterince entegre olamamaktadır.

(A-3) Yaz Sezonuna Bağlı İçme-Kullanma Suyu Yetersizliği

Özellikle yaz aylarında ilçe nüfusunun yaklaşık 70.000 kişilere çıktığı belirtilmektedir. Bu artış mevcut içme-kullanma suyu altyapısı üzerinde ciddi bir baskı oluşturmaktadır. Mevsimsel olarak artan içme ve kullanma suyu talebi, su temininde süreklilik ve kalite yönetimi açısından risk doğurabilmektedir. Bu nedenle kapasite planlaması ve işletme yönetimi bakımından yapısal iyileştirmelere ihtiyaç bulunmaktadır.

(A-4) Atıksu Arıtma Tesisinin Yetersizliği

İlçede bulunan 900 m^3/gün kapasiteli Yumurtalık Biyolojik Atıksu arıtma tesisinin (AAT) eskidiği ve kapasite açısından yetersiz kaldığı ifade edilmektedir. Arıtma etkinliğinin yetersiz olması ve diğer sistemsel sorunlar, deşarj parametrelerini sağlayamayan kirli suların denize deşarj edilmesi riskini artırmaktadır. Dolayısıyla bu yetersizlik; kıyı ekosistemini, halk sağlığını ve turizm değerlerini doğrudan olumsuz etkileyebilecek niteliktedir.

(A-5) Yönlendirme ve Bilgilendirme Tabelalarının Eksikliği

Yumurtalık ilçesini ve ilçe içindeki yerleşim birimlerini gösteren yer ve yön tabelalarının yetersiz olduğu belirtilmiştir. Bu eksiklik, ziyaretçilerin ilçeye ulaşımını ve ilçe içinde yönlerini bulmasını zorlaştırmakta, turizm sezonundaki hareketliliği ve çeşitli hizmetlere erişimleri üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Özellikle ana ulaşım akslarından ilçeye yönlendirmelerin güçlendirilmesi hususunun önem taşıdığı bildirilmiştir.

(A-6) Balıkçı Barınağı Eksikliği

İlçede balıkçı barınağı yapılması ihtiyacının dile getirilmesi, balıkçılık altyapısında boşluklar bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca sahilden Adana'ya uzanan bir "turizm yolu" ihtiyacı, erişilebilirliğin ve destinasyon bağlantılarının güçlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu tür altyapı eksikleri, turizm ve su ürünlerinin çeşitlendirilmesini ve ziyaretçi akışını sınırlayabilmektedir.

Değerlendirme

Çalıştayda "Yumurtalık İlçesinin Altyapı Durumu ve İhtiyaçları" başlığı altında ele alınan bu tema kapsamında ilçenin temel altyapı bileşenleri (ulaşım bağlantıları, su ve atıksu altyapısı, sanayi bölgeleri gelişirken ekosistemin korunması, sağlık ve sosyal donatıların erişilebilirliği) ilgili paydaş görüşleri çerçevesinde analiz edilmiş; ardından tespit edilen sorun alanlarına yönelik çözüm yönelimleri değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde, ilçenin çevre il ve ilçelerle yol bağlantısının zayıf olduğu, ilçe içi ulaşımda toplu taşıma kapasitesinin yetersiz kaldığı ve mevcut yol standartlarının yer yer düşük olduğu ifade edilmiştir. Bu durumun, hem günlük yaşamı hem de yapılması planlanan yatırımların ilçeyle bütünleşmesini olumsuz etkilediği; yatırımın yerel istihdam ve hizmet kullanımına yansımasının olumsuz etkilediği vurgulanmıştır. Ulaşım altyapısı özelinde, Adana–Mersin ekseninde karayolu ve demiryolu bağlantı ihtiyacı ile İskenderun–Yumurtalık deniz ulaşımı gibi alternatif bağlantıların fizibilite temelli olarak ele alınması gerektiği belirtilmiştir.

Su ve çevre altyapısı değerlendirmesinde, yaz döneminde nüfusun belirgin biçimde artmasıyla içme-kullanma suyu ihtiyacının yükseldiği ve mevcut sistemin dönemsel talep artışını karşılamada zorlandığı ifade edilmiştir. Bu çerçevede, su arzının sürdürülebilirliği için kapasite planlaması, depolama ve iletim hatlarının güçlendirilmesi ile kayıp-kaçak yönetimi gibi teknik başlıkların önceliklendirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Öte yandan, ilçedeki atıksu arıtma tesisinin eski ve yetersiz olduğu, bunun da arıtılmamış veya deşarj standartlarına uygun olmayan suların denize deşarjı riskini artırdığı yönünde paydaş görüşleri alınmıştır. İlçenin kıyı ekosistemi üzerindeki baskılarla birlikte ele alındığında, yeryüzü ve yeraltı suları ile toprak kirliliği risklerinin önemli bir çevresel sorun alanı oluşturduğu; körfez habitatında değişim yaratabilecek deşarj ve benzeri etkiler açısından izleme ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ihtiyacı olduğu belirtilmiştir.

Kamu hizmetlerine erişim ve sosyal altyapı bileşenleri bakımından ise, ilçede devlet hastanesi bulunmaması nedeniyle sağlık hizmetlerinin Ceyhan Devlet Hastanesi ek poliklinikleri üzerinden yürütüldüğü; acil ve ileri düzey vakalarda Ceyhan Devlet Hastanesi'ne gitmenin risk oluşturduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda, mevcut sağlık birimlerinin donatı ve personel kapasitesinin güçlendirilmesi, acil müdahale kabiliyetinin artırılması ve sevk süreçlerinin etkinleştirilmesi ihtiyacı vurgulanmıştır. Ayrıca ilçe ölçeğinde yönlendirme ve erişilebilirlik açısından bakıldığında; yer ve yön tabelalarının eksikliği, özellikle ziyaretçiler açısından ilçenin görünürlüğünü ve hizmetlere erişimi olumsuz etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Eğitim ve sosyal yaşamla ilişkili altyapı başlıklarında, okullara erişimde yaşanan güçlükler (taşımalı eğitim uygulamasının devam etmesi), öğrencilerin konaklamasına yönelik yurt ihtiyacı ve ilçede kapalı spor salonu gibi sosyal donatıların yetersizliği ön plana çıkmıştır.

Çözüm yönelimleri kapsamında; (i) ulaşım ağının güçlendirilmesi ve alternatif erişim seçeneklerinin fizibilite çalışmalarıyla değerlendirilmesi, (ii) içme suyu altyapısının mevsimsel nüfus artışını dikkate alacak şekilde kapasite ve işletme yönetimi açısından iyileştirilmesi, (iii) atıksu arıtma tesisinin yenilenmesi ve denizel ekosistem üzerindeki riskleri azaltacak izleme-denetim yapısının güçlendirilmesi, (iv) sağlık hizmetlerinde yerel donatı ve personel kapasitenin artırılması, (v) yönlendirme tabelaları ve temel sosyal donatıların (öğrenci yurdu, spor alanları) planlı yatırımlarla desteklenmesi öncelikli müdahale alanları olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede Yumurtalık'ın stratejik kıyı konumunun sunduğu avantajların, bütüncül bir altyapı iyileştirme yaklaşımıyla desteklenmesi halinde turizm, sosyal hizmetler ve yatırım anlamında cazibesi üzerinde belirgin bir ivmelenme sağlanabileceği öngörülmektedir.

2.5. Tema 5: Çevre, Kıyı Ekosistemi ve Enerji

Yumurtalık; Ceyhan Nehri deltası, lagün sistemleri, kumullar ve İskenderun Körfezi kıyısı ile Adana'nın çevresel açıdan en hassas ilçelerinden biridir. İlçede yer alan Yumurtalık Lagünleri Ramsar Alanı ve Tabiatı Koruma Alanı statüsündedir. Aynı coğrafyada sanayi tesislerinin, serbest bölgenin ve yoğun tarımsal faaliyetin bulunması, koruma–kullanma dengesinin gözetilmesini zorunlu kılmaktadır. Çalıştayda dile getirilen çevresel sorun ve ihtiyaç alanları aşağıda yer almaktadır:

Sorun ve İhtiyaç Alanları

(Ç-1) Çevresel Kirlilik

İlçede yeryüzü ve yeraltı suları ile toprak kirliliğinin önemli bir sorun olduğu bildirilmiştir. Ayrıca ilçede faaliyet gösteren firmaların; deniz suyunu tesiste kullanıp tekrar denize bıraktıkları ve bunun körfez ekosisteminde değişime yol açtığı ifade edilmiştir. Bu durum, çevresel izleme, denetim ve önleyici tedbirlerin güçlendirilmesi gerekliliğine işaret etmektedir.

(Ç-2) Lagünler ve Kumul Bölgelerdeki Ekosistem Riskleri

Kumul bölgelerdeki bitki türleri için hayvanların sulak bölgelerde aşırı otlatılması, deniz kaplumbağaları için trolcü ağları önemli sorunlardır. Diğer bir sorun ise; barajlar ve drenaj kanallarının taşıdığı sular, doğal su rejiminin tamamen bozulmasına neden olmuştur. Kumulları besleyen tatlı su girişi tamamen kesildiği için Yumurtalık Lagünlerindeki tuzluluk, canlı yaşamı tehdit eder boyutlara erişmiştir.

(Ç-3) Deniz Ekosistemine Yönelik Baskılar

Deniz ekosistemine yönelik temel iki baskıdan bahsedilebilir. İlk baskı trol balıkçılığı olup, ilçenin deniz ekosistemine zarar verdiği için sonlandırılması gerektiği ifade edilmiştir. İkinci olarak; balık çiftliklerinin sayısının kontrol edilememesi hâlinde deniz ekosistemine olumsuz etkiler doğurabileceği belirtilmektedir. Bu değerlendirmeler, denizel ekosistem üzerinde baskı yaratan faaliyetlerin daha etkili yönetilmesi ve kontrol altına alınması ihtiyacına işaret etmektedir.

(Ç-4) Isınma, Atık Isı ve Enerji Verimliliği

İlçede genellikle kış aylarında ısınma probleminin bulunduğu ifade edilmektedir. Mevcut durumda, ilçedeki sanayi ve diğer tesislerden kaynaklı ısı potansiyelinin yerel kullanımda değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Bu durum, enerji maliyetleri ve kaynak verimliliği açısından önemli bir kayıp alanı olarak öne çıkmaktadır. Paydaşlar tarafından, İsken gibi firmaların soğutma amacıyla kullandıkları suyu doğrudan denize geri vermek yerine bu sudaki atık ısının öncelikle şehir içi ısınmada ve tarımsal alanda değerlendirilebileceği; bu doğrultuda projeler geliştirilebileceği önerilmiştir.

(Ç-5) Yenilenebilir Enerji Potansiyeli

İlçenin kıyı konumu ve rüzgâr rejimi, rüzgâr enerjisinden elektrik üretimi açısından potansiyel taşımaktadır. Ayrıca kıyı kenarında bulunması, ilçeye yük taşımacılığı ve lojistik açısından da avantaj sağlamaktadır. Bu potansiyellerin ölçüm ve fizibilite çalışmalarıyla ortaya konulması, ilçenin enerji ve lojistik alanlarındaki gelişim seçeneklerini genişletecektir.

Değerlendirme

Yumurtalık, Ramsar ve Tabiatı Koruma Alanı statüsündeki lagün sistemi, nesli tehlike altındaki yeşil deniz kaplumbağasının Akdeniz'deki bilinen tek kışlama alanı olduğu belirtilen körfezi ve zengin kuş

popülasyonuyla ulusal ölçekte öncelikli bir doğa koruma alanıdır. Buna karşın; barajlar ve drenaj kanalları nedeniyle bozulan doğal su rejimi ve yükselen tuzluluk, aşırı otlatma, trol balıkçılığı, kontrolsüz artabilecek balık çiftlikleri, sanayi tesislerinin deniz suyu kullanımına bağlı termal etkiler ile yeraltı ve yüzey suyu ile toprak kirliliği, bu değerler üzerinde eş zamanlı bir baskı oluşturmaktadır. Eski ve yetersiz kapasiteli atıksu arıtma tesisi bu baskıyı ağırlaştırmaktadır. Çevresel izleme, denetim ve önleyici tedbirlerin güçlendirilmesi; buna karşılık sanayi kaynaklı atık ısının şehir içi ısınma ve tarımsal kullanımda değerlendirilmesi ile rüzgâr enerjisi potansiyelinin ortaya konulması, ilçede koruma ile kalkınmanın birlikte yürütülebilmesi bakımından öncelikli müdahale alanları olarak öne çıkmaktadır.

3. PROJE VE FAALİYET FİKİRLERİ

Yumurtalık İlçe Gelişim Raporu kapsamında ele alınan 5 tema için, 15 Aralık 2025 tarihinde 13 farklı kurum/kuruluşu temsilen 31 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen Yumurtalık İlçe İvmelendirme Çalıştayı'nda dile getirilen görüş ve öneriler ile kurum görüşmelerinden sağlanan bilgiler ışığında, aşağıdaki alanlarda proje geliştirilmesi veya mevcut çalışmalarda ilerleme kaydedilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Her önerinin sonunda köşeli parantez içinde karşıladığı sorun kodu belirtilmiştir. İlçenin rekabet avantajlarına dayanan stratejik projeler "(Stratejik Proje)" ibaresiyle işaretlenmiş olup ayrıntıları Bölüm 4.3'te yer almaktadır.

3.1. Tema 1: Tarım, Balıkçılık ve Hayvancılık

- **P-B1 –** Tarımsal sulama altyapısının; hat yenileme, basınç artırımı, bölgesel dengeleme ile ölçümleme ve izleme bileşenleri üzerinden geliştirilmesi, suya erişimde üreticiler arasındaki eşitsizliğin giderilmesi. **[B-3]**
- **P-B2 –** Kooperatif veya özel sektör modelleriyle soğuk hava deposu ve soğuk zincir altyapısının kurulması; hasat sonrası kayıpların azaltılması ve ürün kalitesinin pazara ulaşıncaya kadar korunması. (Stratejik Proje) **[B-2]**
- **P-B3 –** Ürün deseninin katma değeri yüksek ürünler lehine planlı biçimde dönüştürülmesi; don olayının görülmemesi avantajıyla tropikal meyve yetiştiriciliğine geçişin fidan/çeşit seçimi, üretici eğitimi, hasat sonrası süreçler ve pazar bağlantılarıyla birlikte ele alınması. (Stratejik Proje) **[B-4]**
- **P-B4 –** Sera ve örtü altı tarımsal üretime geçişin desteklenmesi, topraksız tarım uygulamalarının teşvik edilmesi. **[B-4]**
- **P-B5 –** Atıl durumdaki limanın işlevselleştirilmesi; ürün işleme, depolama ve pazarlama altyapısının kurularak balıkçılığın amatör düzeyden kurumsal bir yapıya taşınması. (Stratejik Proje) **[B-1]**
- **P-B6 –** Su ürünleri alanında kooperatifleşmenin ve üretici örgütlenmesinin güçlendirilmesi. **[B-1]**
- **P-B7 –** Kanatlı hayvan üretiminin desteklenmesi ve bu kapsamda projeler geliştirilmesi. **[B-4]**
- **P-B8 –** Süt ürünlerine yönelik mandıra ve kooperatif kurulması; yerel üretimin işlenerek katma değere dönüştürülmesi ve kırsal bölgelerdeki gelirlerin artırılması. **[B-4]**
- **P-B9 –** Değişen tüketici eğilimleri doğrultusunda vegan ve glütensiz ürünler gibi niş ürünlerin yerel pazarda görünür hâle getirilmesi; bu alanda yerel girişimciliğin desteklenerek turizm hareketliliğiyle ilişkilendirilmesi. **[B-5]**

3.2. Tema 2: Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yapı

- **P-S1 –** Çok amaçlı kültür ve gençlik merkezinin hayata geçirilmesi; merkez bünyesinde kütüphane ve çalışma salonları ile spor, kültür-sanat kurs ve faaliyetlerinin bir arada sunulması. **[S-1, S-8]**
- **P-S2 –** İlçenin yeni okul ihtiyacının karşılanması ve okullar için yer tahsisi süreçlerinin tamamlanması. **[S-2]**
- **P-S3 –** İlçenin kıyı yerleşimi ve ekonomik yapısı dikkate alınarak denizcilik meslek lisesi kurulmasının gündeme alınması; ilgili süreçlerin Millî Eğitim Bakanlığı ile koordinasyon içinde başlatılması. **[S-6]**
- **P-S4 –** İlçede faaliyet gösteren ve kurulması planlanan sanayi tesislerinin ara eleman ihtiyacına yönelik zanaat ve meslek kurslarının açılması; mesleki eğitim hatlarının yatırım ihtiyaçlarıyla eşleştirilmesi. **[S-6, S-5]**

- **P-S5 –** Halk Eğitim Merkezi'nin personel sayısı, kurs çeşitliliği ve niteliği bakımından güçlendirilmesi; eğitici yetkinliğini artırmaya yönelik eğitimler ve program tasarımı için Ajansın teknik destek mekanizmalarından yararlanılması. **[S-7]**
- **P-S6 –** İlçeye özgü kilim dokuma başta olmak üzere yerel zanaatlara dayalı mesleki eğitim programlarının açılması. **[S-6, T-6]**
- **P-S7 –** Öğretmenevi yapılması; öğretmenlerin ve eğitim personelinin hizmet koşullarının iyileştirilmesi. **[S-2]**
- **P-S8 –** Öğrencilerin konaklayabileceği bir yurdun ilçeye kazandırılması; okullara erişimde yaşanan güçlüklerin ve taşımalı eğitim uygulamasının yarattığı sorunların giderilmesi. **[S-4]**
- **P-S9 –** Kapalı spor salonu yapılması; spor sahası, sinema ve tiyatro gibi gençlere yönelik sosyal tesislerin ilçeye kazandırılması. **[S-9, S-8]**
- **P-S10 –** Kadın kooperatifçiliğinin geliştirilmesi; ev hanımlarına yönelik gelir getirici proje ve eğitim programları ile yerel markalaşma ve üretim-pazarlama kapasitesinin artırılması. **[S-10]**
- **P-S11 –** Bölgedeki firmalarda ve yatırımlarda istihdam edilecek personelin Yumurtalık'ta ikamet eden yerel halktan karşılanmasına yönelik mekanizmaların oluşturulması. **[S-5]**
- **P-S12 –** Belediye eliyle halka hizmet amaçlı taşımacılık ve yemek hizmetlerinin sağlanmasına yönelik projelerin geliştirilmesi. **[S-4, S-10]**
- **P-S13 –** Sağlık hizmetlerinde donatı ve personel kapasitesinin artırılması: mevcut sağlık birimlerinin tıbbi donanım ve insan kaynağı açısından desteklenmesi, sevk süreçlerinin hızlandırılması ile 112 acil çağrı ve ambulans kapasitesinin güçlendirilmesi. **[S-3]**

3.3. Tema 3: Turizm

- **P-T1 –** İlçenin tanıtımı için yeterli kaynak ayrılması; sistematik ve organize bir tanıtım ile markalaşma stratejisi oluşturulması. **[T-3]**
- **P-T2 –** Aile pansiyonculuğunun geliştirilmesi; modelin hijyen, hizmet standardı, dijital rezervasyon ve pazarlama süreçleriyle desteklenmesi. **[T-2, T-5]**
- **P-T3 –** İlçenin nitelikli otel ihtiyacının karşılanması; konaklama ve turizm tesislerinin sayı, nitelik ve hizmet çeşitliliği bakımından artırılması. **[T-2]**
- **P-T4 –** Sahilden Adana'ya uzanan bir "turizm yolu/rota" oluşturulması; erişim, yönlendirme ve rota üzerindeki durak noktalarının planlanmasıyla ziyaretçi akışının artırılması. **[T-3, A-5]**
- **P-T5 –** Süleyman Kule çevresi ve altındaki mağaraların güvenli ziyaret, çevre düzenlemesi ve yönlendirme bileşenleriyle birlikte turizme kazandırılması. **[T-7]**
- **P-T6 –** Komşu ilçe Ceyhan'da bulunan Narlık Kaplıcası başta olmak üzere termal kaynakların sağlık turizmi kapsamında değerlendirilmesi. **[T-7]**
- **P-T7 –** Sualtı arkeolojisi temasına ilişkin rivayetlerin envanter ve bilimsel doğrulama çalışmalarıyla desteklenerek pazarlanabilir bir turizm ürününe dönüştürülmesi. **[T-7]**
- **P-T8 –** Yerel halkın turizmden daha fazla pay alabilmesi için yabancı dil eğitimi ile turizm hizmetleri odaklı beceri geliştirmeye yönelik okul, halk eğitim merkezi ve benzeri yapıların güçlendirilmesi. **[T-5, T-4]**

- **P-T9 –** Cam ürünleri, el yapımı sabun ve mum ile kirpi oku ile resim gibi zanaatların turistik ürün ve deneyime dönüştürülmesi; unutulmaya yüz tutan dokuma halının üretim-pazarlama zincirine bağlanarak canlandırılması. **[T-6]**
- **P-T10 –** Deniz turizminin canlandırılması; tekne turları, küçük ölçekli marinaya dönük düzenlemeler ve güvenli tekne bağlama alanları gibi kıyı deneyimini çeşitlendirecek hizmetlerin geliştirilmesi. **[T-1, A-6]**
- **P-T11 –** Haylazlı Bölgesi'ndeki kitesurf potansiyelinin; uzun sezon ve sığ deniz yapısının sunduğu avantajlar doğrultusunda tesis, eğitim ve organizasyon bileşenleriyle geliştirilmesi. **[T-1, T-7]**
- **P-T12 –** Deniz, sağlık, kültür ve zanaat temalarının bütüncül turizm rotalarına dönüştürülmesi; turizmde kalitenin artırılması ve standartlaşmanın sağlanması. **[T-7]**

3.4. Tema 4: Altyapı ve Ulaşım

- **P-A1 – Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi ve Acil Yol Yatırımları:** Yol standartlarının yükseltilmesi ve toplu taşıma kapasitesinin artırılması. **[A-1]**
- **P-A2 – Adana–Mersin ile Karayolu ve Demiryolu Bağlantısı:** Yumurtalık'ın Adana ve Mersin ile daha güçlü bir karayolu ve demiryolu bağlantısına kavuşturulması için güzergâh, çevresel etki ve ekonomik fizibilitenin birlikte değerlendirilmesi. **[A-2]**
- **P-A3 – İskenderun–Yumurtalık Deniz Ulaşımı:** İskenderun–Yumurtalık arasında deniz ulaşımı önerisi için talep analizi, iskele/liman altyapısı ve işletme modeli çalışmalarının yapılması. **[A-1]**
- **P-A4 – Atıksu arıtma altyapısının yenilenmesi:** Mevcut atıksu arıtma tesisinin yaz nüfusu dikkate alınarak kapasite ve teknoloji açısından yenilenmesi, süreçlerinin iyileştirilmesi ve düzenli performans izleme mekanizmalarının kurulması. (Stratejik Proje) **[A-4, Ç-1]**
- **P-A5 – Mevsimsel nüfus artışına göre içme suyu planlaması:** Su temin sisteminin depolama, iletim hatları, kaynak çeşitlendirme ve kayıp-kaçak kontrolü başlıklarında yaz nüfusuna göre güçlendirilmesi. (Stratejik Proje) **[A-3]**
- **P-A6 – Yönlendirme tabelaları ve bilgilendirme altyapısının iyileştirilmesi:** Ana yollardan ilçeye, turizm noktalarına ve kamu hizmetlerine yönlendirme için standart bir işaretleme planı hazırlanması. **[A-5]**
- **P-A7 – Balıkçı barınağı yapılması ve denizle ilişkili altyapının güçlendirilmesi:** Konum seçimi, çevresel etkiler ve işletme modeli (kooperatif/özel/kamu) birlikte değerlendirilerek balıkçı barınağı yapılması. (Stratejik Proje) **[A-6, B-1]**
- **P-A8 –** Toplu taşıma güzergâhlarında yol kalitesinin ve kapasitesinin yükseltilmesi; dolmuşların kullandığı bozuk ve yetersiz yolların iyileştirilerek ilçe içi ulaşım güvenliğinin ve sürekliliğinin sağlanması. **[A-1]**
- **P-A9 –** İlçedeki mevcut ve planlanan yatırımların ilçeyle entegrasyonunu sağlayacak yol bağlantılarının kurulması; yatırımların yerel istihdam, tedarik zinciri ve hizmet kullanımı üzerinden ilçeye katma değer sağlamasının güçlendirilmesi. **[A-2]**
- **P-A10 –** İlçenin kıyı konumunun sunduğu taşıma avantajının değerlendirilmesi; deniz yoluyla yük taşımacılığı ve lojistik seçeneklerinin fizibilite çalışmalarıyla ortaya konulması. **[A-2]**

3.5. Tema 5: Çevre, Kıyı Ekosistemi ve Enerji

- **P-Ç1 – Çevresel koruma ve önleyici tedbirlerin güçlendirilmesi:** Yüzey ve yeraltı suyu ile toprak kirliliği riski nedeniyle çevresel izleme, denetim ve önleme tedbirlerinin artırılması gereklidir. Körfez habitatını etkileyebilecek deşarj ve termal etkiler açısından düzenli ölçüm, raporlama ve uygunluk kontrolleri sıkı bir şekilde uygulanmalıdır. Bu çerçevede yerel yönetim, ilgili bakanlık birimleri ve sanayi kuruluşları arasında koordinasyon mekanizması kurulması faydalı olabilir. **[Ç-1]**
- **P-Ç2 – Isı geri kazanımı ve atık ısı odaklı ısınma projeleri:** İlçedeki ısınma problemine çözüm olarak, ilçede faaliyet gösteren sanayi tesislerinden kaynaklı ısı potansiyelinin yerel kullanımda değerlendirilmesine yönelik projeler önerilmiştir. Kullanılmış suyun denize verilmesi yerine ısı geri kazanımı yoluyla şehir içi ısınma, sera/kurutma gibi tarımsal uygulamalar ve enerji verimliliği yatırımları geliştirilebilir. Bu yaklaşım, hem enerji maliyetlerini azaltabilir hem de çevresel etkiyi sınırlayabilir. (Stratejik Proje) **[Ç-4]**
- **P-Ç3 –** Trol balıkçılığının deniz ekosistemine verdiği zarar nedeniyle sınırlandırılması veya sonlandırılmasına yönelik düzenleme ve denetim mekanizmalarının hayata geçirilmesi. **[Ç-3]**
- **P-Ç4 –** Balık çiftliklerinin sayısının, sucul yaşam üzerindeki olası olumsuz etkileri azaltmak üzere kontrol altında tutulması ve taşıma kapasitesine dayalı planlanması. **[Ç-3]**
- **P-Ç5 –** Atıl durumdaki moloz ve araba atıklarıyla yapılabilecek yapay resif uygulamalarının; standartlara uygun malzeme seçimi, izin süreçleri ile bilimsel ve teknik değerlendirme çerçevesinde ele alınması. **[Ç-3]**
- **P-Ç6 –** Yumurtalık Lagünleri'nde bozulan doğal su rejiminin iyileştirilmesi; kumulları besleyen tatlı su girişinin sağlanarak tuzluluk artışının kontrol altına alınması, kumul bitki türleri üzerindeki aşırı otlatma baskısının azaltılması ve deniz kaplumbağalarının korunmasına yönelik tedbirlerin alınması. (Stratejik Proje) **[Ç-2]**
- **P-Ç7 –** İlçenin rüzgâr enerjisinden elektrik üretimi potansiyelinin ölçüm ve fizibilite çalışmalarıyla ortaya konulması; uygun görülmesi hâlinde yatırım süreçlerinin başlatılması. **[Ç-5]**
- **P-Ç8 –** Sanayi tesislerinin deniz suyu kullanımına bağlı termal etkilerin ve deşarjın körfez habitatı üzerindeki sonuçlarının düzenli ölçüm, raporlama ve uygunluk kontrolleriyle izlenmesi. **[Ç-1, Ç-3]**

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Genel Değerlendirme

Yumurtalık; Akdeniz kıyısındaki stratejik konumu, Ayas (Aegeae) antik liman kentinden gelen kültürel mirası, Ramsar Alanı ve Tabiatı Koruma Alanı statüsündeki lagün sistemi, mavi bayraklı plajları, verimli tarım alanları ve su ürünleri potansiyeli ile Adana'nın en özgün gelişim profillerinden birine sahiptir. Buna karşın ilçe, İlçe SEGE (2022) çalışmasına göre -0,448 endeks skoruyla 973 ilçe arasında 589'uncu sırada ve 4'üncü gelişmişlik kademesinde yer almakta olup, sahip olduğu potansiyelin altında bir gelişmişlik düzeyindedir. İlçenin gelişimini sınırlayan temel faktörler; ulaşım bağlantılarının zayıflığı, mevsimsel nüfus artışını karşılayamayan su ve atıksu altyapısı, sağlık ve sosyal donatı eksiklikleri, mesleki eğitim ile nitelikli işgücü açığı, turizmde tanıtım ve konaklama yetersizliği ve kıyı ekosistemi üzerindeki çevresel baskılar olarak öne çıkmaktadır.

Tarım, balıkçılık ve hayvancılık alanında ilçe; 278.432 dekarlık tarım alanı, don olayının görülmemesi sayesinde tropikal meyve yetiştiriciliğine elverişli iklimi, dalyanları ve kafes yetiştiriciliği kapasitesiyle güçlü bir üretim tabanına sahiptir. Ancak üretim deseninin klasik ürünlerde yoğunlaşması, sulamada basınç ve adil dağıtım sorunu, soğuk zincir eksikliği ve balıkçılığın amatör düzeyde yürütülmesi, bu tabanın katma değere dönüşmesini sınırlamaktadır.

Eğitim, sağlık ve sosyal yapı alanında ilçede entegre bir devlet hastanesinin bulunmaması ve acil vakaların 30 km uzaklıktaki Ceyhan Devlet Hastanesi'ne sevk edilmesi öncelikli bir hizmet açığıdır. Kütüphane, gençlik merkezi, öğretmenevi ve öğrenci yurdu gibi sosyal donatıların eksikliği ile mesleki eğitim kanallarının zayıflığı, çalışma çağındaki nüfusta gözlenen yoğun istihdam sorunuyla birlikte değerlendirildiğinde, beşerî sermaye gelişimi ilçenin en kritik müdahale alanı olarak öne çıkmaktadır.

Turizm alanında deniz, kültür, doğa ve sağlık turizmi bileşenlerinin bir arada bulunması ilçeye çok yönlü bir destinasyon niteliği kazandırmakta; ancak tanıtım yetersizliği, konaklama kapasitesinin sınırlılığı, yerel halkın turizm ve yabancı dil kapasitesindeki açık ve ürünlerin bütüncül rotalara dönüştürülememesi bu potansiyelin harekete geçirilmesini engellemektedir.

Altyapı ve ulaşım alanında Adana–Mersin ekseninde karayolu ve demiryolu bağlantısı ile İskenderun–Yumurtalık deniz ulaşımı gibi alternatiflerin fizibilite temelli değerlendirilmesi, yaz sezonunda yaklaşık dört katına çıkan nüfusa göre içme suyu planlaması yapılması ve eskiyen atıksu arıtma tesisinin yenilenmesi öncelikli yatırım başlıklarıdır.

Çevre, kıyı ekosistemi ve enerji alanında ise lagün sistemi üzerindeki su rejimi, tuzluluk, otlatma ve balıkçılık baskıları ile sanayi kaynaklı deşarj ve termal etkiler, koruma–kullanma dengesinin güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Buna karşılık sanayi kaynaklı atık ısının şehir içi ısınmada ve tarımsal kullanımda değerlendirilmesi ile rüzgâr enerjisi potansiyeli, ilçe için önemli fırsat alanları sunmaktadır.

Bu çerçevede Yumurtalık için temel kalkınma yaklaşımı; ulaşım ve su altyapısının bütüncül biçimde iyileştirilmesi, tarımsal üretim deseninin katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi, soğuk zincir ile balıkçılık altyapısının kurulması, mesleki eğitim ve sosyal donatı yatırımlarıyla beşerî sermayenin güçlendirilmesi, turizmde tanıtım, konaklama ve rota bileşenlerinin birlikte ele alınması ve kıyı ekosisteminin korunmasının yatırım kararlarının ayrılmaz bir parçası hâline getirilmesidir. İlçenin stratejik kıyı konumunun sunduğu avantajların bu bütüncül yaklaşımla desteklenmesi hâlinde turizm,

sosyal hizmetler ve yatırım alanlarında ilçenin cazibesinde belirgin bir ivmelenme sağlanabileceği öngörülmektedir.

4.2. Stratejik Gelişme Eksenleri

- **Eksen 1 – Kurumsal balıkçılık ve katma değerli tarım:** Limanın işlevselleştirilmesi, balıkçı barınağı, soğuk zincir ve ürün deseninin yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülmesi.
- **Eksen 2 – Mevsimselliğe dayanıklı kentsel altyapı:** Yaz nüfusuna göre planlanan içme suyu ve atıksu sistemleri ile Adana–Mersin eksenine güçlü ulaşım bağlantısı.
- **Eksen 3 – Bütüncül kıyı ve kültür turizmi:** Ayas antik limanı, lagünler, plajlar ve zanaatlar etrafında tanıtım, konaklama ve rota bileşenleri birlikte planlanmış bir destinasyon.
- **Eksen 4 – Yerel istihdama dönük beşerî sermaye:** Sanayi ve turizmin ihtiyaç duyduğu mesleki beceriler, sosyal donatılar ve sağlık hizmetlerine erişim.
- **Eksen 5 – Koruma–kullanma dengesi ve sanayi simbiyozu:** Lagün su rejiminin iyileştirilmesi, deşarj ve termal etkilerin izlenmesi ile sanayi atık ısısının kentte ve tarımda değerlendirilmesi.

4.3. Stratejik Projeler

1. Yumurtalık Balıkçılık ve Liman Dönüşümü (P-B5, P-B6, P-A7): Atıl durumdaki limanın ürün işleme, depolama ve pazarlama altyapısıyla işlevselleştirilmesi, balıkçı barınağının yapılması ve su ürünleri kooperatifçiliğinin güçlendirilmesi. İlk adım: barınak için yer seçimi, çevresel etki ve işletme modeli (kooperatif/özel/kamu) seçeneklerini içeren fizibilite çalışması. İlgili kurumlar: Tarım ve Orman Bakanlığı (Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü), Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Kaymakamlık, Belediye, su ürünleri kooperatifleri, ÇKA. **[B-1, A-6]**

2. Soğuk Zincir ve Ürün Deseni Dönüşümü (P-B2, P-B3): Kooperatif veya özel sektör modeliyle soğuk hava deposu kurulması ve don görülmeyen iklim avantajıyla tropikal meyve başta olmak üzere katma değeri yüksek ürünlere planlı geçiş. İlk adım: ürün bazında hasat sonrası kayıp, depolama talebi ve pazar analizine dayalı kapasite planı. İlgili kurumlar: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, Ziraat Odası, tarımsal kalkınma kooperatifleri, TKDK, ÇKA. **[B-2, B-4]**

3. Mevsimsel Nüfusa Göre Su ve Atıksu Planlaması (P-A4, P-A5): Yaz sezonundaki nüfus artışını esas alan içme suyu kaynak ve depolama kapasitesi planı ile atıksu arıtma tesisinin kapasite ve teknoloji yönünden yenilenmesi. İlk adım: aylık su tüketimi ve atıksu debisi verilerine dayalı ihtiyaç analizi. İlgili kurumlar: ASKİ, Adana Büyükşehir Belediyesi, İller Bankası, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü. **[A-3, A-4, Ç-1]**

4. Yumurtalık Lagünleri Su Rejimi İyileştirme Programı (P-Ç6): Lagünlere ve kumullara tatlı su girişinin sağlanarak tuzluluk artışının kontrol altına alınması; otlatma ve balıkçılık baskısının alan yönetimiyle uyumlu hâle getirilmesi. İlk adım: hidrolojik ölçüm ve tuzluluk izleme programının başlatılması. İlgili kurumlar: Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü, DSİ, Çukurova Üniversitesi, Belediye. **[Ç-2]**

5. Sanayi Atık Isısının Kentte ve Tarımda Değerlendirilmesi (P-Ç2): İlçedeki sanayi tesislerinin soğutma suyundaki atık ısının bölgesel ısıtma ve örtü altı tarımda kullanılması. İlk adım: tesis bazında atık ısı miktarı, sıcaklık ve iletim mesafesine ilişkin teknik ön fizibilite. İlgili kurumlar: ilgili sanayi tesisleri, Belediye, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Adana Büyükşehir Belediyesi, ÇKA. **[Ç-4, B-4]**

4.4. Sorun–Proje Eşleştirme Matrisi

Aşağıdaki tabloda her sorun kodu; karşılık gelen projeler, ilgili kurumlar, olası finansman kaynakları, öngörülen vade ve öncelik düzeyiyle birlikte gösterilmektedir. Vade: K – kısa (0-1 yıl), O – orta (1-3 yıl), U – uzun (3 yıl ve üzeri). Vade, öncelik ve finansman bilgileri yol gösterici niteliktedir.

Kod	Sorun	Projeler	İlgili Kurumlar	Olası Finansman	Vade	Öncelik
B-1	Balıkçılıkta kurumsallaşma ve liman altyapısı	P-B5, P-B6, P-A7	BSGM, UAB, Belediye, kooperatifler	Bakanlık yatırım programı; TKDK; ÇKA	O–U	Yüksek
B-2	Soğuk zincir ve depolama eksikliği	P-B2	Kooperatifler, özel sektör	TKDK; KKYDP; ÇKA	O	Yüksek
B-3	Sulamada altyapı ve adil dağıtım	P-B1	DSİ, sulama birliği, ASKİ	DSİ; KKYDP	O	Yüksek
B-4	Üretimin katma değerinin düşük kalması	P-B3, P-B4, P-B7, P-B8	İlçe Tarım ve Orman Md., Ziraat Odası	KKYDP; TKDK; ÇKA	O	Yüksek
B-5	Niş ürün ve hizmet boşlukları	P-B9	Belediye, KOSGEB, girişimciler	KOSGEB; ÇKA	K–O	Düşük
S-1	Kütüphane ve kültürel altyapı yetersizliği	P-S1	Belediye, İl Kültür ve Turizm Md.	Belediye; ÇKA	O	Orta
S-2	Eğitim imkân ve altyapı eksikleri	P-S2, P-S7	İlçe MEM, Kaymakamlık	MEB yatırım programı; hayırseverler	O	Yüksek
S-3	Sağlık hizmetlerine erişim ve kapasite	P-S13	İl Sağlık Md.	Sağlık Bakanlığı	O	Yüksek
S-4	Eğitim ve sosyal altyapı eksikleri	P-S8, P-S12	İlçe MEM, Belediye, GSB İl Md.	MEB; GSB; belediye	O	Orta
S-5	Yerelde işsizlik ve istihdam yetersizliği	P-S4, P-S11	İŞKUR, sanayi tesisleri, Kaymakamlık	İŞKUR; ÇKA	K–O	Yüksek
S-6	Mesleki eğitim ve zanaat kursları	P-S3, P-S4, P-S6	İlçe MEM, HEM, sanayi tesisleri	MEB; İŞKUR	K–O	Yüksek
S-7	HEM kapasite ve kalite sorunları	P-S5	İlçe MEM, HEM	MEB	K	Orta
S-8	Gençlere yönelik sosyal tesis eksikliği	P-S1, P-S9	Belediye, GSB İl Md.	GSB; belediye; ÇKA	O	Orta
S-9	Kapalı spor salonu ihtiyacı	P-S9	GSB İl Md., Belediye	GSB yatırım programı	O	Orta
S-10	Kadın ve kırılgan gruplarda düşük istihdam	P-S10, P-S12	Belediye, HEM, kooperatifler	KOSGEB; İŞKUR; ÇKA	K–O	Orta
T-1	Deniz turizmi potansiyelinin değerlendirilememesi	P-T10, P-T11	Belediye, Liman Başkanlığı, İl Kültür ve Turizm Md.	Belediye; özel yatırım; ÇKA	O	Orta
T-2	Konaklama ve tesis yetersizliği	P-T2, P-T3	Belediye, özel sektör	Özel yatırım; turizm teşvikleri	O	Yüksek
T-3	Tanıtım yetersizliği	P-T1, P-T4	Belediye, İl Kültür ve Turizm Md.	Belediye; ÇKA	K	Yüksek
T-4	Yetişmiş işgücü eksikliği	P-T8	İlçe MEM, HEM, İŞKUR	MEB; İŞKUR	K–O	Orta
T-5	Yerel halkın turizm kapasitesi	P-T2, P-T8	HEM, Belediye	İŞKUR; ÇKA	K–O	Orta
T-6	Somut olmayan kültürel mirasın unutulma riski	P-S6, P-T9	HEM, İl Kültür ve Turizm Md.	Bakanlık; ÇKA	K	Orta
T-7	Ürünlerin bütüncül paketlere dönüşmemesi	P-T5, P-T6, P-T7, P-T11, P-T12	Belediye, Kültür ve Turizm Bak., Koruma Bölge Kurulu	Bakanlık; ÇKA	O	Orta
A-1	İç ve dış ulaşımın yetersizliği	P-A1, P-A3, P-A8	Adana BŞB, UAB, Belediye	BŞB; UAB	O	Yüksek
A-2	Yetersiz yol bağlantıları	P-A2, P-A9, P-A10	KGM, TCDD, UAB	KGM; UAB yatırım programı	U	Yüksek

Kod	Sorun	Projeler	İlgili Kurumlar	Olası Finansman	Vade	Öncelik
A-3	Yaz sezonunda içme-kullanma suyu yetersizliği	P-A5	ASKİ	ASKİ; İller Bankası	K–O	Yüksek
A-4	Atıksu arıtma tesisinin yetersizliği	P-A4	ASKİ	ASKİ; İller Bankası	O	Yüksek
A-5	Yönlendirme ve bilgilendirme tabelaları	P-T4, P-A6	KGM, Adana BŞB, Belediye	Belediye; BŞB	K	Orta
A-6	Balıkçı barınağı eksikliği	P-T10, P-A7	UAB, BSGM, Belediye	UAB yatırım programı	O–U	Yüksek
Ç-1	Çevresel kirlilik	P-A4, P-Ç1, P-Ç8	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Md., ASKİ	Bakanlık; ASKİ	K–O	Yüksek
Ç-2	Lagün ve kumullarda ekosistem riskleri	P-Ç6	DKMP, DSİ, üniversite	DKMP; uluslararası fonlar	O	Yüksek
Ç-3	Deniz ekosistemine yönelik baskılar	P-Ç3, P-Ç4, P-Ç5, P-Ç8	BSGM, İl Tarım ve Orman Md., Sahil Güvenlik	Bakanlık; araştırma fonları	K–O	Orta
Ç-4	Isınma, atık ısı ve enerji verimliliği	P-Ç2	Sanayi tesisleri, Belediye, ETKB	Özel sektör; ÇKA	O–U	Yüksek
Ç-5	Yenilenebilir enerji potansiyeli	P-Ç7	ETKB, özel sektör	Özel yatırım	O–U	Düşük

Kısaltmalar: ASKİ – Adana Su ve Kanalizasyon İdaresi; BSGM – Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü; BŞB – Büyükşehir Belediyesi; DKMP – Doğa Koruma ve Milli Parklar; DSİ – Devlet Su İşleri; ETKB – Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı; GSB – Gençlik ve Spor Bakanlığı; HEM – Halk Eğitim Merkezi; İŞKUR – Türkiye İş Kurumu; KGM – Karayolları Genel Müdürlüğü; KKYDP – Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı; KOSGEB – Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi; MEB – Millî Eğitim Bakanlığı; MEM – Millî Eğitim Müdürlüğü; TCDD – Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları; TKDK – Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu; UAB – Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı; ÇKA – Çukurova Kalkınma Ajansı.

4.5. İzleme ve Sonraki Adımlar

Bundan sonraki aşamada ilçe paydaşlarının bir araya gelerek bu raporda belirlenen öncelikli alanlar çerçevesinde bir eylem planı oluşturması önerilmektedir. Eşleştirme matrisindeki projelerin ilerleyişinin Yumurtalık Kaymakamlığı koordinasyonunda altı ayda bir izlenmesi, stratejik projeler için öncelikle fizibilite ve proje hazırlık aşamalarının tamamlanması ve uygun projelerin Ajans destek programları ile ulusal ve uluslararası fon kaynaklarına yönlendirilmesi önerilmektedir. Lagün su rejimi, deşarj ve termal etkiler gibi çevresel göstergelerin düzenli ölçümü, kıyı ekosistemine ilişkin yatırım kararlarının izlenmesinde temel veri kaynağı olarak kullanılmalıdır.